

постановки задачі структури галузей, яка описує процес функціонування та розвитку сільськогосподарських підприємств, об'єднань тощо. Особливо звертається увага на математичне моделювання економічних процесів та формування числової економіко-математичної моделі. На лабораторних заняттях студенти реалізують цю модель на ЕОМ і одночасно вивчають методи лінійного програмування. Далі на лабораторних заняттях розробляють близьку до реальності економіко-математичну модель структури галузей з п'ятьма погодними станами. Після цього студенти реалізують як самостійну роботу індивідуальне завдання по оптимізації 3—5 рослинницьких та двох тваринницьких галузей при п'яти погодних станах за умов різної продуктивності рослин і тварин. Студенти складають звіт і захищають результати розрахунків перед своїми колегами. У реалізації подібного підходу важливе значення має індивідуальна робота викладача із студентами. Це перш за все стосується формування числової моделі, знаходження логічних і технічних помилок, реалізація її на ЕОМ та аналізу отриманих проміжних і кінцевих результатів. Подібним чином проводяться заняття по другій і третій лабораторним роботам. Реалізація подібного підходу у вивченні дисципліни «Економіко-математичне моделювання» потребує значних витрат часу студентів та викладачів. Отже, необхідно збільшити кількість годин на самостійну роботу студентів та індивідуальні заняття викладачів зі студентами, заохотити як викладачів, так і студентів морально і матеріально.

С. І. Наконечний, канд. екон. наук, проф.,
Т. С. Наконечний, канд. екон. наук, доц.,
С. С. Савіна, канд. екон. наук, доц.,
кафедра ЕММ

ДО ПИТАННЯ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ОСВОЄННЯ ДИСЦИПЛІН ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ

Впровадження болонського процесу в нашому університеті формально створює можливості індивідуалізації вивчення широкого розмаїття дисциплін, у тому числі економіко-математичного циклу. Однак цей процес повинен бути керованим, бо, як показує досвід, реально створені умови для вивчення будь-яких дисциплін, окрім економіко-математичного циклу. Відомо, що, з однієї сторони, вивчення математики у середніх шкільних закладах де-

градувало, з другої сторони, вступити до КНЕУ можливо без будь-яких знань з математики, здавши вступні іспити з іноземної мови, історії чи географії. Тому лівова частина студентів КНЕУ об'єктивно не має більш-менш нормальної підготовки з математики. Однак відомо, що К. Маркс писав, що «...в кожній галузі знань стільки науки, скільки в ній математики» або Ф. Кант стверджував: «...у кожному твердженні стільки істини, скільки в ньому математики». Звісно, не потрібно фетишизувати роль математики у житті людини.

Математичне моделювання — це інструмент дослідження для вивчення поведінки будь-яких процесів, а не засіб від усіх бід. Саме результати досліджень залежать від рівня математичної культури автора моделі. А він, бажано, мав би мати якомога більш глибокі знання з математики. Однак наукові праці, які виконані з використанням математичного моделювання, говорять про обернене.

Звісно, у КНЕУ вчиться значний відсоток студентів з хорошою математичною підготовкою. Однак вони вивчають математику разом з не підготовленими, а значить деградують. Вихід пропонувала кафедра економіко-математичних методів — створити потоки студентів з поглибленим вивченням математики, як це зроблено і успішно реалізується десяток років для проекту вивчення іноземних мов. Такий підхід дає можливість студентам закінчити магістратуру по системному аналізу або отримати в дипломі запис «економіст з поглибленим знанням математики».

Аналізуючи бакалаврські та магістерські плани економічних спеціальностей приходимо до висновку, що обов'язковою для вивчення є одна дисципліна «Економіко-математичне моделювання» обсягом п'ять кредитів. Ще є кілька дисциплін за вибором, які практично не будуть вибрані, бо на багатьох спеціальностях малий контингент (50—70 чоловік) і деканати «постараються», щоб кілька студентів не вибрали дисципліни з економіко-математичного циклу. Але саме кілька студентів отримали б індивідуальні знання з дисциплін економіко-математичного циклу, могли би бути висококваліфікованими фахівцями з розробки і використання інформаційних технологій, в тому числі математичного моделювання.

Ситуація, яка склалася у процесі розробки бакалаврських і магістерських навчальних програм, звужує можливості індивідуалізації освоєння дисциплін економіко-математичного циклу. Такий підхід приведе до найнижчого рівня математичної підготовки фахівців.

У тій соціально-економічній ситуації, що склалася в Україні, фахівців з фундаментальною математичною підготовкою можна одержати за умов створення спеціальних груп і потоків з поглибленим вивченням математики, які закінчать потім магістратуру за фахом системний аналітик. Для всіх економічних спеціальностей у навчальні плани треба ввести дві обов'язкові дисципліни, а також ряд дисциплін за вибором. Подібний підхід дасть можливість підготувати здібних студентів до вступу в аспірантуру, провести декілька наукових досліджень та оформити відповідні публікації.

В. П. Нечаєв, канд. техн. наук, завідувач кафедри маркетингу,
І. О. Зюкова, канд. екон. наук, доц. кафедри маркетингу,
Криворізький економічний інститут КНЕУ

ІНСТРУМЕНТИ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСВОЄННЯ МЕТОДІВ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У процесі навчання кожен студент повинен зрозуміти, що жодне управлінське рішення не може бути прийняте без ретельного аналізу наданої маркетингової інформації. Тому головною метою навчального процесу є, насамперед, розвиток навичок аналізу маркетингової інформації та розробки маркетингових стратегій, підготовка результатів аналізу для подальшого прийняття управлінських рішень як з окремих елементів комплексу маркетингу, так і щодо загальної маркетингової стратегії. Реальна ситуація допоможе краще засвоїти вивчений теоретичний матеріал. При проведенні маркетингових досліджень ситуаційний аналіз використовується досить часто.

Метод навчання за допомогою кейсів використовувався ще на початку ХХ ст. у галузях права та медицини. Провідна роль у розповсюдженні цього методу належить Гарвардській школі бізнесу. Метод кейсів передбачає безпосередню участь студентів і викладача у обговоренні ділових ситуацій або завдань. Аналіз ситуацій сприяє розвитку вміння аналізувати різні ситуації, оцінювати альтернативи, вибирати оптимальний варіант і скласти план втілення його в життя. Таким чином, у студентів виробляються стійкі навички до розв'язання практичних завдань в умовах невеликої групи, особливо під час проведення ділової гри.